

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZCAN ÖZSOY BAŞVURUSU
(Başvuru Numarası: 2014/5881)

Karar Tarihi: 15/2/2017

R.G. Tarih ve Sayı: 5/5/2017 - 30057

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM
Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI
Muammer TOPAL
M. Emin KUZ
Recai AKYEL
Raportör : Yunus HEPER
Başvurucu : Özcan ÖZSOY
Vekili : Av. Ramazan DEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, öğrencisi olduğu üniversite yönetimine verdiği dilekçede dile getirdiği görüşlerden dolayı disiplin cezası verilen ve bu sebeple okula devam edemeyen başvurusunun uğradığı zararın giderilmemesinin eğitim hakkını; derece mahkemelerindeki yargılamaların uzun sürmesinin ise makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/4/2014 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:
9. Başvurucu 35 yaşındadır ve İstanbul Barosuna kayıtlı serbest avukat olarak çalışmaktadır.
10. 2002 yılının Mart ayında, pek çok üniversitede öğrenciler, okul yönetimlerine Kürtçenin seçmeli ders olarak okutulması için eş zamanlı olarak dilekçeler vermişlerdir. Başvurucu da öğrencisi olduğu İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi yönetimine benzer mahiyette bir dilekçe vermiştir.

11. İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Kürtçenin seçmeli dersler kapsamında okutulması talebini içeren bir metni imzalayarak Üniversite yönetimine verdikleri gerekçesiyle çok sayıda öğrenci hakkında soruşturma başlatmıştır. Üniversite yönetimine

göre dilekçeler, matbu bir metni içeren, değişik tarihlerde Türkiye'deki tüm üniversite rektörlüklerine verilen metinlerle aynıdır ve dilekçeler Kürt kimliğinin tanınması yönünde PKK terör örgütüne düzenlenmiş bir kampanya çerçevesinde verilmiştir.

12. Üniversite yönetimine göre dilekçe metninde yer alan ifadeler bir ceza soruşturmasına yol açacak nitelikte olmasa bile yasa dışı bir örgütün düzenlediği bir kampanyaya destek verme anlamı taşıdığından 13/1/1985 tarihli ve 18634 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan mülga Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) 10. maddesinin (e) bendi kapsamında kanun dışı kuruluşlara yardımda bulunma disiplin suçunu oluşturmaktadır. Bundan başka Üniversite yönetimine göre Kürtçenin seçmeli ders olarak okutulması talebi, aynı Yönetmelik'in 9. maddesinin (d) bendine göre dil ve ırk açısından kutuplaşmalara yol açıcı faaliyet niteliğindedir.

13. Üniversite yönetimi başvuruçunun savunmasını almıştır. Başvuruçuyu; yasa dışı bir örgütün kampanyasının kendisini ilgilendirmedini, dilekçe içeriğini bireysel olarak desteklediğini ifade etmiştir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığının 7/3/2002 tarihli kararı ile başvuruçuya yükseköğretim kurumundan çıkarma disiplin cezası verilmiştir.

14. Başvuruçunun yürütmenin durdurulması talepleri reddedilmiş ancak İstanbul İdare Mahkemesi 31/12/2004 tarihinde disiplin cezasını hukuka aykırı bularak iptal etmiştir. Başvuruçuyu bu tarihten sonra okuluna devam edebilmiştir. Mahkeme kararında, Anayasa'nın 74. maddesinin Türk vatandaşlarına kendi menfaatleri veya kamu menfaatlerine ilişkin konularda yetkili makamlara başvuruda bulunabilme hakkı tanıdığı hatırlatılmıştır. Mahkeme ayrıca 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 4. maddesinin (a) bendine göre yükseköğretimin amacının öğrencileri hür ve bilimsel düşünce gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, beden, zihin, ruh, ahlak ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı bir şekilde gelişmiş, yurt kalkınmasına ve ihtiyaçlarına cevap verecek, aynı zamanda kendi geçim ve mutluluğunu sağlayacak bir mesleğin bilgi, beceri, davranış ve genel kültürüne sahip vatandaşlar olarak yetiştirmek olduğunu ifade etmiştir. Buna göre başvuranların seçmeli Kürtçe dersi için yetkili makamlara başvurularının, Yönetmelik'in 9. maddesinin (d) bendi uyarınca dil, ırk, din ve mezhep açısından kutuplaşmalara yol açıcı faaliyetlerde bulunmak şeklinde yorumlanması yükseköğretimin amacına ters düşmektedir. Mahkeme, 14/10/1983 tarihli ve 2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanun ile Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullanacakları değişik dil ve lehçeleri öğrenmelerine fırsat vermek amacıyla özel kurslar açılabilmesine izin verildiğini hatırlatmıştır. İstanbul İdare Mahkemesinin kararı, Danıştayca 21/1/2008 tarihinde onanarak kesinleşmiştir.

15. Başvuruçuyu, hukuka aykırı bir işlemle üç yıla yakın bir süre eğitim ve öğrenim olanağının elinden alındığını ileri sürerek maddi ve manevi zararının tazmin edilmesi için Üniversite yönetimine başvurmuş, talebinin reddedilmesi üzerine İdare Mahkemesinde 29/5/2008 tarihinde tam yargı davası açmıştır.

16. İstanbul İdare Mahkemesi 20/3/2009 tarihli kararı ile davayı reddetmiştir. Mahkemeye göre davaya konu idari işlemde idarenin tazminat sorumluluğuna yol açacak ölçüde önemli bir hukuki yanlışlık ve ağır bir kusur bulunmamaktadır.

17. Danıştay 4/12/2012 tarihli ilamı ile başvuruçunun temyiz istemini reddetmiştir. Başvuruçunun karar düzelme istemi de 30/12/2013 tarihli ilam ile reddedilmiştir. Nihai karar 7/3/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

18. Başvuru 7/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

19. 2547 sayılı Kanun'un "*Öğrencilerin disiplin işleri*" kenar başlıklı 54. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Soruşturma, yetkiler ve cezalar:

a. Yükseköğretim kurumları içinde veya dışında ... anarşik veya ideolojik olaylara katılan veya bu olayları tahrik ve teşvik eden öğrencilere; eylem başka bir suçu oluştursa bile ayrıca ... yükseköğretim kurumundan çıkarma cezaları verilir.

..."

20. Yönetmelik'in "Yükseköğretim Kurumundan Çıkarma Cezasını Gerektiren Disiplin Suçları" kenar başlıklı 10. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Yükseköğretim kurumundan çıkarma cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:...

e) Kanun dışı kuruluşlara üye olmak, bu kuruluşlar adına faaliyet yapmak veya yardımda bulunmak..."

21. Yönetmelik'in "Yükseköğretim Kurumundan Bir veya İki Yarıyıl İçin Uzaklaştırma Cezasını Gerektiren Disiplin Suçları" kenar başlıklı 9. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Yükseköğretim kurumundan bir veya iki yarıyıl için uzaklaştırmayı gerektiren fiil ve haller şunlardır:

...

d) Dil, ırk, din ve mezhep açısından kutuplaşmalara yol açıcı faaliyetlerde bulunmak,

..."

B. Uluslararası Hukuk

22. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz."

23. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), *Leyla Şahin/Türkiye* ([BD], B. No: 44774/98, 10/11/2005, §§ 152-156) kararında eğitim hakkına ilişkin başvurularda izleyeceği ilkeleri ortaya koymuştur. AİHM'e göre Sözleşme'nin eki 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesinin ilk cümlesinde öngörüldüğü şekliyle eğitim hakkı, Sözleşmeciler devletlerin yargı yetkisi altında bulunan herkese "mevcut belirli eğitim kurumlarına giriş hakkı" tanımaktadır. Mahkemeye göre "hiç kimse..." ifadesi, eğitim hakkının kullanılmasında tüm vatandaşlara eşit muamele edilmesi ilkesini zımnen içermektedir. AİHM; önemine rağmen bu hakkın mutlak olmadığını, doğası gereği devlet tarafından düzenleme yapılmasını gerektirdiğini ve zımnen kabul edilen bazı kısıtlamalara tabi olabileceğini kaydetmiştir. AİHM, eğitim kurumlarını düzenleyen kuralların toplumun ihtiyaç ve kaynakları ile eğitimin farklı düzeylerine has özelliklere göre zaman ve mekânda değişiklik gösterebileceğini, dolayısıyla ulusal makamların bu konuda belli bir takdir payından yararlandığını belirtmiştir. Buna karşın getirilen kısıtlamaların söz konusu hakkı -özünü zedeleyecek ve etkinliğinden yoksun bırakacak düzeyde azaltmamasını temin etmek amacıyla- AİHM, bu kısıtlamaların ilgili kişiler açısından öngörülebilir olduğuna ve meşru bir amaç güttüğüne ikna olması gerektiğine işaret etmiştir. AİHM'e göre başvuru yollar ile güdülen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunduğu takdirde, bu türden bir kısıtlama 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesi ile uyumlu olacaktır.

24. AİHM, yukarıda zikredilen *Leyla Şahin* kararında eğitim hakkına ilişkin kısıtlamaların Sözleşme'de ve protokollerde benimsenen diğer haklarla da çatışmaması ve Sözleşme ve protokollerdeki hükümlerin bir bütün olarak düşünülmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Dolayısıyla AİHM'e göre 1 No.lu ek Protokol'ün 2. maddesinin ilk cümlesi, gerektiğinde Sözleşme'nin özellikle 8., 9. ve 10. maddelerinin ışığı altında ele alınmalıdır.

25. AİHM, aynı kararda eğitim hakkının ilkesel olarak eğitim kurumlarının iç düzenlemelerine uyulmasını sağlamak üzere okuldan geçici ya da daimî olarak uzaklaştırma cezası dâhil disiplin önlemlerine başvurulmasını hariç tutmadığını da açıklamıştır. AİHM'e göre disiplin cezası uygulaması, öğrencilerin kişiliklerinin ve zihinsel yetilerinin geliştirilip biçimlendirilmesi dâhil olmak üzere bir okulun kuruluşunda var olan hedefe ulaşmaya çalıştığı sürecin ayrılmaz bir parçasını teşkil etmektedir.

26. AİHM, daha eski kararlarında da eğitim hakkının esas itibarıyla iç kurallara uymak amacıyla bir eğitim kurumundan uzaklaştırma veya çıkarma da dâhil olmak üzere disiplin tedbirlerine başvurmayı engellemediğine işaret etmiştir (*Yanaşık/Türkiye* (k.k.), B. No: 14524/89, 6/1/1993; *Sulak/Türkiye* (k.k.), B. No: 24515/94, 17/1/1996).

27. AİHM, Anayasa Mahkemesine yapılan mevcut başvuruya benzer bir başvuruda yukarıda zikredilen ilkeleri uygulama olanağı bulmuştur (*İrfan Temel ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 36458/02, 3/3/2009). Başvuranlar, Kürtçenin seçmeli ders kapsamına alınması için başvuruda bulunmaları nedeniyle disiplin yaptırımını uygulanmasının ve bir yıl süreyle eğitim haklarından yoksun bırakılmalarının haksız ve orantısız olduğunu ileri sürmüşlerdir. AİHM, başvuru sahiplerinin taleplerinin meşru ve demokratik bir talep olduğunu belirttikten sonra başvuranların şiddete başvurmadıklarını, üniversitedeki asayiş ve düzeni bozmadıklarını veya bozma girişiminde bulunmadıklarını tespit etmiştir. AİHM, başvuranların ifade özgürlüğü haklarını kullanmaları nedeniyle üniversiteden bir veya iki dönem süreyle uzaklaştırılmalarının makul veya orantılı olarak değerlendirilemeyeceğine karar vermiştir.

28. AİHM, Sözleşme'nin 10. maddesinin kapsamına giren bilgi ve fikirleri şöyle tanımlamıştır:

"İfade özgürlüğü, toplumun ilerlemesi ve her insanın gelişmesi için esaslı koşullardan biri olan demokratik toplumun ana temellerinden birini oluşturur. 10. maddenin 2. paragrafı saklı kalmak üzere, ifade özgürlüğü, sadece lehte olduğu kabul edilen veya zararsız veya ilgilenmeye değmez görülen "haber" ve "fikirler" için değil, fakat ayrıca devlete veya toplumun bir kısmına ters düşen, şoke eden ya da üzüntüye sevk edenler için de geçerlidir. Bunlar, çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gerekleridir; bunlar olmaksızın demokratik toplumdaki söz edilemez." (Handyside/Birleşik Krallık, B. No: 5493/72, 7/12/1976, § 49).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 15/2/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Eğitim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

30. Başvurucu, Fakülte yönetimine Kürtçenin seçmeli ders kapsamına alınması için başvuruda bulunması nedeniyle disiplin yaptırımını uygulanması ve daha sonra maddi ve manevi zararlarının giderilmesi için açtığı davanın reddedilmesi nedeniyle şikâyetçi olmuş, söz konusu yaptırımın ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ve eyleminin suç olarak yorumlanamayacağını belirtmiştir. Başvurucu, yerel Mahkemelerin disiplin kararlarına ilişkin yürütmenin durdurulması taleplerini reddetmesi nedeniyle eğitim hakkından yoksun bırakıldığını ve Anayasa'nın 5., 14., 15. ve 42. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Bakanlık görüşünde AİHM kararlarına atıfla eğitim hakkının bazı sınırlamalara tabi olabileceğini ancak söz konusu kısıtlamaların hakkın özüne zarar veremeyeceğini ve etkililiğini ortadan kaldıramayacağını belirtmiştir. Bakanlığın görüşüne göre eğitim hakkına ilişkin sınırlamalar Anayasa'da öngörülen diğer haklarla çelişmemelidir.

32. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru dilekçesini tekrar etmiştir.

2. Değerlendirme

33. Anayasa'nın "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" kenar başlıklı 42. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir...

Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz..."

34. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetlerinin eğitim hakkının ihlal edildiği iddiası kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (*Selçuk Taşdemir [GK]*, B. No: 2013/7860, 3/3/2016, § 47).

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

35. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

36. Başvurucu, üniversiteye giriş sınavından aldığı sonuca göre tercih ettiği bölümde eğitim görmek için üniversiteye kabul edilmiştir. Yükseköğretim kurumundan çıkarma disiplin cezası ile cezalandırılması sonucu başvuru tarafından başka bir okula devam etme olanağı bulunmamaktadır. Eğitim hakkının belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına erişiminin sağlanmasını güvence altına aldığı (*Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri*, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 68) gözetildiğinde başvuru tarafından üç yıla yakın bir süre okula devam edememiş olması eğitim hakkına yönelik bir müdahaledir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

37. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

38. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmede Anayasa'nın 42. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

39. Bu sebeple sınırlamanın, Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

40. Başvurucu, Anayasa'nın 13. maddesi ile 42. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan müdahalenin kanunla yapılması şartına aykırılık bulunduğunu iddia etmiştir. Başvurucu, yalnızca Yönetmelik hükmüne dayanarak eğitim hakkından yoksun bırakıldığını iddia etmektedir. Bakanlık bu konuda görüş belirtmemiştir.

41. Yükseköğretim öğrencilerinin disiplin işlemlerine ilişkin soruşturma usulleri, yetkiler ve cezalar 2547 sayılı Kanun'un 54. maddesinde düzenlenmiştir. Başvurucuya verilen yükseköğretim kurumundan çıkarma disiplin cezası da aynı maddede yer almaktadır. Yönetmelik'in 10. maddesi de söz konusu Kanun hükmüne dayanarak çıkarılmıştır. Başvurunun sonucuna ve mevcut başvurunun koşullarına göre yukarıda zikredilen kuralların

yeterince "öngörülebilir" olup olmadığı konusunda daha ileri bir değerlendirme yapılması gerekli görülmemiştir. Yapılan değerlendirmeler neticesinde 2547 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (a) bendi ile Yönetmelik'in 10. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

42. Başvurucunun disiplin cezası ile cezalandırılmasının PKK terör örgütünün faaliyetleri ile mücadele kapsamında devlet tarafından belirlenen amaçların ve faaliyetlerin uzantısı niteliğinde olduğu kanaatine ulaşılmıştır.

43. Anayasa'nın 42. maddesinin "*Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz.*" biçimindeki dördüncü fıkrasına göre eğitim ve öğretim özgürlüğü, Anayasa'nın temel felsefesinin ve ilkelerinin korunması amacıyla sınırlanabilir. Hiç şüphesiz Anayasa'nın temel felsefesi, temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı demokrasidir. Siyasi amaçlarına ulaşmak için şiddetli yöntem olarak benimseyen terör örgütlerinin faaliyetlerinin Anayasa'nın benimsediği demokratik anayasal düzen ile tezat teşkil ettiği ve dolayısıyla Anayasa'ya sadakat borcu ile bağdaşmadığı açıktır. Bu sebeple müdahalenin, Anayasa'nın 42. maddesinin dördüncü fıkrası kapsamında meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklere Uygunluk ve Ölçülülük

44. İlk olarak İdare Mahkemesi başvurusunun dilekçesinde yer alan görüşlerinin ve bu görüşlerin aktarılış biçiminin Yönetmelik'in 9/d maddesi uyarınca dil, ırk, din ve mezhep açısından kutuplaşmalara yol açıcı faaliyetlerde bulunmak şeklinde yorumlanamayacağına karar vermiştir. Başvurucu, Kürtçenin öğretilmesinin gerekliliğini ve bu konudaki bireysel ve toplumsal ihtiyacı ortaya koyan ve Kürtçenin seçmeli ders kapsamına alınmasını talep eden dilekçeyi Üniversitenin yönetim makamlarına vermesi nedeniyle disiplin cezasına maruz kalmıştır. Bu bağlamda ne Üniversite yönetimi ne de Derece Mahkemeleri başvurusunun şiddete başvurduğunu, Üniversitedeki asayiş ve düzeni bozduğunu iddia etmiştir. O hâlde mevcut başvurunun Anayasa'nın 26. maddesi ışığında ve 42. maddesi uyarınca incelenmesi gerekir.

45. Demokratik toplum düzeninin gereklerinden olma, bir sınırlamanın demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacına yönelik olmasını ifade etmektedir. Buna göre sınırlayıcı tedbir, bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da başvurulabilecek en son çare niteliğinde değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir tedbir olarak değerlendirilemez (İfade özgürlüğü bağlamında bkz. *Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 51; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 68; *Tansel Çölaşan*, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51).

46. Temel hak ve özgürlüklere yönelik herhangi bir sınırlamanın -demokratik toplum düzeni için gerekli nitelikte olmakla birlikte- temel haklara en az müdahaleye olanak veren ölçülü bir sınırlama niteliğinde olup olmadığı da incelenmesi gerekir. Bu sebeple ifade özgürlüğü alanında getirilen müdahalelerde, hedeflenen amaca ulaşabilmek için seçilen müdahalenin elverişli, gerekli ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007; *Bekir Coşkun* §§ 53, 54; ölçülülük ilkesine ilişkin açıklamalar için ayrıca bkz. *Abdullah Öcalan* [GK], B. No: 2013/409, 25/6/2014, §§ 96-98; *Sebahat Tuncel*, B. No: 2012/1051, 20/2/2014, § 84; *Tansel Çölaşan*, §§ 54, 55; *Mehmet Ali Aydın*, §§ 70-72).

47. Bu bağlamda Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrasında koruma altına alınan ifade özgürlüğü, demokratik bir toplumun temel dayanaklarından ve demokratik toplumun gelişiminin ve her bireyin kendini gerçekleştirmesinin başlıca şartlarından birini oluşturur. Toplumsal çoğulculuğa ancak her türlü fikrin serbestçe ifade edilebildiği özgür tartışma ortamında ulaşılabilir. Bu bağlamda toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü

düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır (*Yaman Akdeniz ve diğerleri*, B. No: 2014/3986, 2/4/2014, § 25).

48. Anayasa Mahkemesi pek çok kararında, ifade özgürlüğünün yalnızca lehte olduğu kabul edilen veya zararsız veya önemsiz görülen “bilgi” veya “fikirler” için değil aynı zamanda devletin veya toplumun bir bölümünün aleyhinde olan, onları rahatsız edenler için de geçerli olduğunu belirten AİHM kararındaki (bkz. § 27) görüşlere de atıf yapmıştır. Anayasa Mahkemesi, bu tür düşüncelerin demokratik bir toplum için şart olan çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirliliğin gereklerinden olduğunu teyit etmiştir (*Fatih Taş* [GK], B. No: 2013/1461, 12/11/2014, § 94; *Bejdar Ro Amed*, B. No: 2013/7363, 16/4/2015, § 63; *Abdullah Öcalan*, § 95).

49. Demokratik bir toplumda insan haklarının sağlanması ve devamı için eğitim hakkının vazgeçilmez ve temel bir katkısı olduğu da aşikârdır (Demokratik bir toplumda eğitim hakkının önemine ilişkin açıklamalar için bkz. *Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri*, § 66). Taşındığı öneme karşın eğitim hakkı mutlak ve sınırsız bir hak değildir, niteliği gereği bazı düzenlemelere tabidir. Şüphesiz eğitim kurumlarını düzenleyen kurallar, toplumun ihtiyaç ve kaynakları ile eğitimin farklı düzeylerine has özelliklere göre değişiklik gösterebilir. Bu nedenle devletin bu konuda yapacağı düzenleme ve uygulamalarda belli bir takdir alanına sahip olduğunun kabulü gerekir (*Ünal Yıldırım*, B. No: 2013/6776, 5/11/2014, § 42 ; *Savaş Yıldırım*, B. No: 2013/6258, 10/6/2015, § 42). Bu sebeple eğitim hakkı, esas itibarıyla kurallara uyulmasını sağlamak amacıyla bir eğitim kurumundan uzaklaştırma veya çıkarma da dâhil olmak üzere disiplin tedbirlerine başvurmayı engellemez. Şüphesiz disiplin cezaları, gerek öğrencilerin gelişiminin gerekse de bir okulun amaçlarına ulaşmasını sağlayacak araçların önemli bir parçasıdır. Ancak bu tip tedbirlere başvurma demokratik toplum düzeninin gereklerinden olduğu açıkça ortaya konmalı ve uygulama, Anayasa'da yer alan diğer haklarla ters düşmemelidir.

50. Somut başvuruda başvuru, ifade özgürlüğünü kullanması nedeniyle yükseköğretim kurumundan çıkarılmıştır. Davanın koşulları ışığında ve yukarıda belirtilen nedenlerle böylesine bir disiplin yaptırımının uygulanmasının demokratik toplum düzeninde gerekli olduğu söylenemez. Nitekim İdare Mahkemesi de başvuru eylemini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirerek (bkz. § 14) işlemi hukuka aykırı bulmuş ve iptal etmiştir.

51. Söz konusu yaptırımın Derece Mahkemeleri tarafından iptal edilmesine rağmen iptal tarihine kadar başvuru altı dönem kaybetmiştir. Başvurucunun tazminat talepleri ise okul yönetimi ve Mahkemelerce, idarenin tazminat sorumluluğuna yol açacak ölçüde önemli bir hukuki yanlışlık ve ağır bir kusur bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Dolayısıyla başvuru daha sonra okuluna dönebilmiş olsa bile maddi ve manevi zararları telafi edilmediğinden başvuru mağduriyeti devam etmiş; iç hukuktaki yargılamanın sonucu da başvuru mağduriyetini telafi edememiştir.

52. Açıklanan gerekçelerle başvuru, Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğünü kullanması nedeniyle üniversiteden uzaklaştırılmasının Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının ihlali niteliğinde olduğunun kabul edilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

53. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

54. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

55. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (*Selahattin Akyıl*, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

56. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvuruçunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (*Selahattin Akyıl*, § 41).

57. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki yaklaşık 5 yıl 8 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

58. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

59. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvuruçunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...”

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuruçunun lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

60. Başvuruçunun 50.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

61. Başvuruçunun eğitim hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

62. İhlal nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruçuya makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle 6.000 TL ve eğitim hakkının ihlali nedeniyle 24.000 TL olmak üzere toplam net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

63. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvuruçunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruçunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

64. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206.10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruçuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle 6.000 TL ve eğitim hakkının ihlali nedeniyle 24.000 TL olmak üzere toplam net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE ,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İstanbul 6. İdare Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/2/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Recai AKYEL